

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Bittor Kapanaga Elorza

*Otxandio, Bizkaia
(1925-2011)*

Aurkibidea

Biografia

Otxandion jaio zen 1925ean eta 2011ko uztailaren 14an hil. Gerra osteko sasoi gogorretan alfabetatze kanpainak antolatzen, kooperatibak sortzen, politikagintzan eta herrigintzako beste hainbat arlotan jarduna. Unibertsitatera joateko aukerarik izan ez arren, jakinduria handiko gizona zen. Artikulu ugari ditu aldizkarietan eta egunkarietan argitaratuak. *Euskera Erro eta Gara* (1978) liburuak eragin handia izan zuen euskararen etimologia, jatorri eta horrelako gaietan interesaturikoen artean.

Kapanagak Bergarako UNED-en 1995ean *Euskaldunen erlijio zaharra* tituluaz emandako hitzaldiaren pdf-a eta audioa daude azpian.

- [Jaitsi PDFa](#)
- [Entzun audioa](#)

Zintak

OTX-050

- **Proiektua:** Bergarako hitzaldien grabazioak
- **Elkarrizketatzailea(k):** UNED
- **Data:** 1995-02-04
- **Iraupena:** 63 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Emalea:** UNED

OTX-051

- **Proiektua:** Bergarako hitzaldien grabazioak
- **Elkarrizketatzailea(k):** UNED
- **Data:** 1995-02-04
- **Iraupena:** 50 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Emalea:** UNED

OTX-065

- **Proiektua:** IRALeren Bizkaiera Bilduma
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aurre Azurmendi, Jon
- **Data:** 1985-03-14
- **Iraupena:** 82 min
- **Euskarria:** VHS Standard
- **Kodifikatzailea:** Unamuno, Arianne

Pasarteak

1. Ara toponimoa sakratua izendatzeko

- **Erref:** OTX-065/002
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:01:16. **Bukatu:** 00:03:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia

Laburpena:

Aramaioko toponimoak. O lokatiboaren erabilera zabala. "Ara" agertzen da antzinako santutegi gehienetan. Adibideak ematen ditu.

2. Kristautasunaren aurreko erlijioaren aztarnak.

- **Erref:** OTX-065/003
- **Iraupena:** 0:03:26. **Hasi:** 00:03:43. **Bukatu:** 00:07:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Bestelako kontuak » Historia orokorra

Laburpena:

Barandiaranek Orozkon eta Urbioi inguruan entzundako istorioa, "harri bihurtutako neskabila"rena. Garaiko San Juan ermitan estela zaharrak topatu zituzten eta haren azpian kedarra eta harlauza handi bat zulo bat erdian zeukala. Toponimoa "arane" zen. Kristautasuna ez zela egun batetik bestera sartu uste du.

3. Kristautasunaren aurreko erlijioaren ezaugarriak, sua

- **Erref:** OTX-065/004
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:07:09. **Bukatu:** 00:08:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Sua gizartearen aurrerabide garrantzitsuena izan da: abereak izutzeko, berotzeko, janaria egiteko, burdina eta materiala lantzeko...

4. Kristautasunaren aurreko erlijioaren ezaugarriak, haritza

- **Erref:** OTX-065/005
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:08:32. **Bukatu:** 00:11:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Materia primak eskuratzeak sortu ditu gerra gehienak, bere ustez. Haritza, ekonomiaren oinarria zen: eraikuntzan, sua egiteko, ezkurra jateko... Haritza eta lizarra zuhaitz sakratuak izan dira. Euskal Herriko zuhaitz sakratuak aipatzen ditu. Legeak haritzaren azpian erabakitzen ziren.

5. Kristautasunaren aurreko erlijioaren ezaugarriak, basalizarra

- **Erref:** OTX-065/006
- **Iraupena:** 0:04:46. **Hasi:** 00:11:40. **Bukatu:** 00:16:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Flora
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Bestelako kontuak » Historia orokorra
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Basalizarrarekin edaria egiten zuten. Basalizarra eta lizarren arteko aldea. Berriak hartzen du lehengoaren izena, eta lehengoari "basa" jartzen zaio aurretik.

6. Sei urtaro ziren lehen

- **Erref:** OTX-065/007
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 00:16:26. **Bukatu:** 00:18:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Natura » Meteorologia
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Kristautasunak ezin izan zituen bi solstizioen ospakizunak kendu (neguburua eta udaburua). Orduan, kristautu egin zituzten. Sua, ura eta zuhaitza ziren elementu nagusiak kristautasunaren aurreko erlijioan. Sei urtaroak: udaberria, uda, udagoiena, negulehena, negua eta neguondoa.

7. Aratuste eta inauteri hitzen esanahia

- **Erref:** OTX-065/008
- **Iraupena:** 0:04:20. **Hasi:** 00:18:52. **Bukatu:** 00:23:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Urtaro bakoitzean jaialdi bat ospatzen zutela uste du. Aratusteak edo inauteriak garizumarekin lotuta daudela dio. Berrogei egunetako baraua egiten omen zen udaberrian, neguko toxinak garbitzeko. Berrogei zenbaki mitikoa da euskaldunentzat. Urtaro bakoitzak orduko bizitzako ezaugarriak adierazten ditu. Aratuste, haragi uztea dela uste du, eta inauteria, inausteko aroa.

8. Aizaroa, haize aroa

- **Erref:** OTX-065/009
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:23:12. **Bukatu:** 00:26:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Aste Santuari aizaro esaten zaio zenbait lekutan. Aizaroa haize garaia izaten dela dio. Berba fosilek adierazpena behar dutela dio. Erearo edo hezearo, uztaro, azaro.

9. Azaroa, hazia ereiteko aroa

- **Erref:** OTX-065/010
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:26:10. **Bukatu:** 00:28:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Azaroa hazientzako garai on bat zela esan nahi du. Garia urrian eta azaroan ereiten zen, baita beste ale eta barazki batzuk ere. Hitzak interpretatzeko lehenera joan behar da eta orduko bizimodua ezagutu. Aleak udazkenean ereiten ziren.

10. Olentzaro, oles egiteko aroa

- **Erref:** OTX-065/011
- **Iraupena:** 0:03:31. **Hasi:** 00:28:32. **Bukatu:** 00:32:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Neguan Olentzaro dago. Garai bat zen, jai garai bat, ez pertsonaia bat. Interpretazio asko izan ditu Olentzaro izenak. Bittorren ustez olesaroa zela dio. Jairik garrantzitsuenak negukoak ziren. Oles egitea, jairako dei egitea da. Oleskari, olerkariarekin lotzen da.

11. Suaren gurtzea eta berrikuntza

- **Erref:** OTX-065/012
- **Iraupena:** 0:04:47. **Hasi:** 00:32:03. **Bukatu:** 00:36:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Izu eguna egiten zen Eibarren, sua berritzeko erritua. Bizkaian Gabonetan bi egur sendo sutan ipintzen ziren, aurreko urtekoa eta urte berekoa. Erritua azaltzen du. Sua itzaltzea azkena zen.

12. Kristautasunaren aurreko erlijioaren ezaugarriak, ura

- **Erref:** OTX-065/013
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:36:50. **Bukatu:** 00:37:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Ura bedeinkatu egin izan da. San Juan goizeko ura urte guztian gordetzen zen eta osagarria zen.

13. "Doninatxa" edo San Juan eguneko enborra

- **Erref:** OTX-065/014
- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:37:33. **Bukatu:** 00:41:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

San Juanetan zuhaitza jartzen zen herriko plazan. Mila urtetako ohitura galdu berri dela dio. Lizarra edo haritzari "doninatxa" esaten zaio, edo txopoa ere bai. Ohitura aldatu da baina izena ez.

14. Errituak eta bizitzaren sekretua

- **Erref:** OTX-065/016
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:42:47. **Bukatu:** 00:44:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Kristautasunaren aurreko erlijioaren errituei buruzko iritzia ematen du. Haritzaren azpian legeak eta mendi gainetan gurtzeak egiten zituzten. Bizitzaren sekretu bat zeukatela uste du.

15. Louis Charpentierren teoria erromes bidez

- **Erref:** OTX-065/017
- **Iraupena:** 0:04:02. **Hasi:** 00:44:48. **Bukatu:** 00:48:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra

Laburpena:

(Louis) Charpentierren "El misterio de Compostela" liburuaren edukia aipatzen du. Kristautasunaren aurreko bideak zirela esaten duela kontatzen du; hiru erromes bide zeudela eta inimiziazko bideak zirela. Antzinakoekiko ikuspegia.

16. Euskaldunak, kultura zabal baten azken hondarra

- **Erref:** OTX-065/018
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:48:50. **Bukatu:** 00:50:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra
- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia

Laburpena:

Louis Charpentierren teoria azaltzen du. Hark omen dio druidak izan direla bizitzaren misterioaren bilatzaile eta misterioa euskaldunengan dagoela. Erromes bideen bukaerak eta haien arteko loturen azalpena, herrialde askotara zabaldua zegoen kultura baten hondarrak izatean datzala dio. Ideia horrekin bat egiten du Bittorrek.

17. Ahatea, jainkoaren eta gizakiaren arteko mezulari

- **Erref:** OTX-065/019
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:50:54. **Bukatu:** 00:53:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Louis Charpentierren teoriak azaltzen jarraitzen du. Ahatea zela jainkoaren eta gizakiaren arteko mezularia esaten omen du. Araban ahateari "arata" esaten zaio. Egiptoko kulturarekin ere lotura ikusten du. Munduan zabaldurik zegoen akumulaziozko erlijioa izango zela uste du Bittorrek, ondoren forma berriak hartu dituen. Euskal Herrian erlijio haren fosila dagoela ikusten du.

18. Durangoko sorgin ehiza, jakintza desagerrarazteko

- **Erref:** OTX-065/020
- **Iraupena:** 0:05:12. **Hasi:** 00:53:27. **Bukatu:** 00:58:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Kristautasunaren aurreko erlijioak Euskal Herrian berandura arte iraun zuela kontatzen du. Durangoko sorgin ehiza milaka urtetako jakintza desagerrarazteko helburuz egin zela dio. Durangoko epaiketako aktak aztertu behar zirela dio.

19. Emakumeak erlijio zaintzaile

- **Erref:** OTX-065/021
- **Iraupena:** 0:03:43. **Hasi:** 00:58:39. **Bukatu:** 01:02:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Durangoko sorgin ehizan emakumeak izan ziren gehienbat jazarritakoak. Erlijioaren eusleak emakumeak izan dira. Salatariak egoten dira polizien jardunaren atzean. Orduan umeak izan ziren salatariak. Orduko jazarpenaren zergatiak azaltzen ditu.

20. Osasunaren sekretua desagerrazi nahian

- **Erref:** OTX-065/022
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 01:02:22. **Bukatu:** 01:04:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Louis Charpentierrek aipatzen duen bizitzaren misterioaren zentzuaren azalpena ematen du. Bizitzaren misterio hori osasunaren sekretua dela uste du Bittorrek. Milaka urtetan lortutako jakintza desagerrazi nahi izan zela dio.

21. Arangio, mendi sakratua

- **Erref:** OTX-065/023
- **Iraupena:** 0:03:27. **Hasi:** 01:04:30. **Bukatu:** 01:07:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Bestelako kontuak » Historia orokorra

Laburpena:

Arangio mendi sakratua. Ermita ere badago. Lehengo gurtze lekuak ermitaz estali zituzten eta haietako batzuk aztertu zituen Bitorrek. Mendia hainbat urtetan sutan egon zela esan zioten zenbaitetan eta hortik ondorioztatu zuen mendi sakratua zela.

22. Arangio, mendi estrategikoa

- **Erref:** OTX-065/024
- **Iraupena:** 0:05:24. **Hasi:** 01:07:57. **Bukatu:** 01:13:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra

Laburpena:

Arabiarrek Araban egindako eraso baten berri ematen zuen kronika batean irakurri zuen sua gurtzen zuten mendiraino iritsi zirela. Hemengo kronistek arabiarrek Legutio alderaino heldu zirela diote. Arangio mendi ingurua beti leku estrategikoa izan dela dio, Bizkaiko atea.

23. Akelarrerren orde, okelarre zen

- **Erref:** OTX-065/025
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 01:13:21. **Bukatu:** 01:16:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Faktore askorengatik uste du Arangio mendi sakratua izan zela. Sua, zuhaitza eta ura ziren gurtze elementuak. Akelarre beharrea okelarre izango zela dio, akerra erreta jaten zutelako. Eztei egunean, aharia eramaten omen zen gurdiaren atzealdean, bazkaritan jateko.

24. Ustezko sorginak, osasunaren sekretuen jagole

- **Erref:** OTX-065/026
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 01:16:26. **Bukatu:** 01:18:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Kristautasunak edozer esan izan du beste erlijio batzuei buruz. Bere ustez sorgin ehizaren motiboa osasunaren sekretua zen, medikuntza.

25. Egu jainkoa eta asteko egunak

- **Erref:** OTX-065/027
- **Iraupena:** 0:03:39. **Hasi:** 01:18:21. **Bukatu:** 01:22:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Kristautasunaren aurreko erlijioa oso logikoa zen. Jainkoaren izena Egu zela dio. Eguberri, ekain, eguen... Asteko egunak zazpi izan ziren: astelehena, asteartea, asteazkena edo eguaztena, eguena, egubakoitza, laurenbata. Laurenbat hitzaren azalpena.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-05-11

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com